

Stanovisko ProVeg Česko k TRIS oznámení 2024/0394/HU

Nezisková organizace ProVeg Česko si dovoluje sdělit svoje stanovisko k TRIS oznámení 2024/0394/HU¹ „Návrh zákona, kterým se zakazuje výroba a uvádění na trh laboratorní produkce masa²“ (dále jen „návrh zákona“). **Dle našeho názoru je předložený návrh zákona problematický na několika úrovních.** Níže si dovoluujeme předestřít jednotlivé body a věříme, že Evropská komise zváží tyto klíčové aspekty.

1. Ohrožení jednotného trhu EU a brzdění inovací v potravinářském průmyslu

Volný pohyb zboží je jedním z pilířů jednotného trhu EU³. Návrh zákona bude působit překážky ve volném pohybu zboží v EU. Pokud by byl přijat, výrobky uvedeny na trh v jiných členských zemích EU by nemohli být předávány na maďarském trhu. Zákon znevýhodní maďarské společnosti v daném sektoru, které si přejí v dané oblasti podnikat. Návrh zákona tedy vytvoří obchodní bariéru, povede k narušení jednotného trhu EU, bude mít negativní dopad na ekonomiku, konkurenceschopnost, podnikatelé a v konečném důsledku i na spotřebitelé, kteří nebudou mít přístup k těmto potravinám.

EU má přitom obrovský potenciál být lídrem v oblasti buněčného zemědělství, Na jejím území působí desítky startupů a firem, angažujících se v této slibné oblasti. Již dnes jsou schváleny na komerční prodej produkty s obsahem kultivovaného masa v Singapore a v USA⁴. Maďarský návrh zákazu výroby a prodeje kultivovaného masa a jemu podobné iniciativy vysílají inovátorům v potravinářském průmyslu špatný signál a představují pro EU brzdění progresu směrem k udržitelnému potravinovému systému, kterého je buněčné zemědělství nedílnou součástí.

2. Zpochybňování regulačního rámce EU pro nové potraviny a nedůvěra v zabezpečení ochrany zdraví spotřebitelů v EU

Kultivované maso spadá pod nařízení č. 2015/2283 o nových potravinách⁵. Toto nařízení představuje robustní regulační rámec a i ono přispívá k tomu, že EU má ty nejvyšší standardy bezpečnosti potravin na světě. Jak uvádí předmětné nařízení, jeho účelem je zajistit účinné fungování vnitřního trhu a zároveň poskytovat vysokou úroveň ochrany lidského zdraví a zájmů spotřebitelů.

Samotný Evropský úřad pro bezpečnost potravin (dále jen „EFSA“) se vyjádřil, že jeho postupy hodnocení pro nové potraviny jsou vhodné i pro kultivované maso. Zároveň dodává, že je neustále revidují tak, aby byli v souladu s vědeckým a technologickým pokrokem⁶.

Doprovodní zpráva k návrhu zákona v TRIS uvádí, že „*Není jasné, jak lze zaručit bezpečnost buněčných technologií, aby se předešlo možným zdravotním rizikům pro spotřebitele, a proto je nutné zavést regulaci*“. Neuvádí však žádné konkrétní zdroje, které by toto tvrzení dokládali.

Dle našeho názoru maďarský návrh zákona zpochybňuje robustní legislativní rámec pro oblast bezpečnosti potravin v EU. Fundované vědecké hodnocení rizik, vykonávané EFSA, poskytuje manažérům rizika, Evropské komisi a členským státům, podklady na informované a na vědeckých datech založené řízení rizika.

Společnosti, které vyrábějí potraviny, produkované kultivací buněk, musí poskytnout relevantní a jasné důkazy, že tyto výrobky jsou pro zdraví spotřebitelů bezpečné. Každý žadatel o autorizaci nové potraviny, včetně kultivovaného masa, musí předložit rozsáhlou žádost, která obsahuje vědecké informace, prokazující bezpečnost této potraviny (např. popis potraviny, výrobní proces, údaje o složení, navrhované způsoby použití, předpokládaný příjem nové potraviny, ale i data o absorpci, distribuci, metabolismu, vylučování, toxikologických a nutričních informacích či alergenicitě)⁷. Vědecké stanovisko EFSA k nové potravine pak slouží jako solidní základ pro konečné rozhodnutí manažerů rizik, zdali udělí potravine autorizaci, neboli povolení pro uvedení na trh. Během fáze řízení rizika se může každá členská země zapojit do hlasování pro autorizaci nové potraviny. Tedy i Maďarsko má možnost se v rámci tohoto procesu vyjádřit k rozhodnutí, zdali má být kultivované maso uvedeno na trh.

Na talíř spotřebitelů v EU se tedy nemůže dostat kultivované maso, které by předtím nebylo starostlivě vědecky posouzeno EFSA.

3. Ignorování spotřebitelských preferencí

Podle reprezentativního průzkumu⁸ z dubna 2024, realizovaného agenturou YouGov pro neziskový think tank Good Food Institute Europe, jsou preference obyvatelstva EU jasné. Spotřebitelé si přejí možnost výběru kultivovaného masa.

Průzkum byl realizován na více než 16 tisíc lidech, napříč 15 evropskými krajinami. Jakožto jeden z největších průzkumů svého druhu zjistil, že obyvatelstvo EU, včetně Maďarska, si přeje mít možnost se rozhodnout, zdali budou konzumovat kultivované maso, když už bude jednou schválené regulačními autoritami EU. Předtím, než se kultivované maso dostane na EU trh, musí projít jedním z nejpřísnějších regulačních procesů na světě. Průzkum ukázal, že lidé v celé řadě zemí se domnívají, že po schválení by mělo být na spotřebitelích, aby se rozhodli, zda jej chtějí jíst, či nikoli.

Proto by přijetí maďarského návrhu zákona ukračovalo spotřebitelé před možností volby ještě předtím, než bude jakýkoliv takový produkt posouzený EFSA jako bezpečný pro zdraví konzumentů.

4. Nerozpoznání příležitostí pro zemědělce

Doprovodní zpráva k návrhu zákona v TRIS uvádí, že *„Kromě ochrany lidského zdraví a životního prostředí odůvodňuje zavedení regulace také udržitelná zemědělská produkce a zachování tradičního venkovského způsobu života.“*

I samo nařízení nařízení č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva⁹ však uznává, že *„vědecké hodnocení rizika nemůže v některých*

případech samo o sobě poskytnout veškeré informace, na nichž musí být založeno rozhodnutí v rámci řízení rizika, a že je zákonitě nutné vzít v úvahu další důležité faktory, zejména faktory společenské, hospodářské, tradiční, etické a environmentální, jakož i proveditelnost kontroly.” Maďarsko má tedy možnost i s ostatními členskými státy EU diskutovat před autorizací kultivovaného masa všechny jmenované faktory. Přijetí maďarského návrhu zákona tedy není z daných důvodů namístě.

Rádi by jsme poukázali na to, že kultivované maso je příležitostí pro zemědělce. Ti by měli být nedílnou součástí struktur buněčného zemědělství. Kultivované maso budou moci vyrábět různě velké společnosti, včetně místních malých farem. Budoucí scénáře výroby kultivovaného masa by mohly zahrnovat jak velké provozy, tak drobné podnikatele. Zemědělci se budou moci například věnovat dodávání ingrediencí pro výrobu kultivovaného masa, jako třeba zvířecích buněk té nejvyšší kvality.

To vše bude možné jenom pokud nebudou tomuto slibnému odvětví kladeny pod nohy překážky, i v podobě restrikcí, jakou je maďarský návrh zákona. Jsme přesvědčeni o tom, že cílenou podporou postupné tranzice zemědělců budou moci jak členské země, tak i celá EU profitovat z transformačního potenciálu kultivovaného masa, které nás dovede blíž k udržitelné zemědělské produkci.

Zdroje:

¹ Návrh zákona, kterým se zakazuje výroba a uvádění na trh laboratorní produkce masa 2024/0394/HU (Hungary): <https://technical-regulation-information-system.ec.europa.eu/en/notification/26066>

² Na laboratorně produkováné maso ve stanovisku referujeme jako na „kultivované maso“ jelikož podle the Good Food Institute spotřebitelské průzkumy podporují používání tohoto termínu, který je pro spotřebitele ideální z hlediska přitažlivosti, srozumitelnosti a očekávaného použití. The Good Food Institute. 2023 State of the Industry Report: <https://gfi.org/wp-content/uploads/2024/04/2023-State-of-the-Industry-Report-Cultivated-meat-and-seafood.pdf>. Pro informaci dodáváme, že ve stanovisku na kultivované maso dále odkazujeme i jako na „potraviny, produkováné kultivační buněk“ a na komplexní systém produkce kultivovaného masa referujeme jako na „buněčné zemědělství”.

³ An official EU website. Single market: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/single-market_en

⁴ The Good Food Institute. 2023 State of the Industry Report: <https://gfi.org/wp-content/uploads/2024/04/2023-State-of-the-Industry-Report-Cultivated-meat-and-seafood.pdf>

⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/2283 ze dne 25. listopadu 2015 o nových potravinách, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 a o zrušení nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 258/97 a nařízení Komise (ES) č. 1852/2001: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015R2283>

⁶ European Food Safety Authority. The safety of cell culture-derived food – ready for scientific evaluation. 10 May 2023: <https://www.efsa.europa.eu/en/news/safety-cell-culture-derived-food-ready-scientific-evaluation>

⁷ Draft guidance on the scientific requirements for an application for authorisation of a novel food in the context of Regulation (EU) 2015/2283. Předpokládaný datum publikace - konec září 2024: <https://connect.efsa.europa.eu/RM/s/consultations/publicconsultation2/a0ITk0000009y8D/pc0824>

⁸ GFI Europe. Attitudes to cultivated meat across 15 European countries. Representative surveys conducted by YouGov. Duben 2024: <https://gfieurope.org/blog/survey-finds-european-consumers-want-freedom-to-choose-cultivated-meat/>

⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32002R0178>